

294.382
พ4471

หลักการพิจารณาพระนิพพานธาตุ
ตามแนวพระพุทธดำรัสและอรรถกถา

โดย พุทธธรรมประทีป

สารบัญ

หลักการพิจารณาพระนิพพานธาตุ

คำนำ.....	[๒]
บทที่ ๑ อารัมภกถา : นิพพาน ๓ นัย	๒
บทที่ ๒ ผลการปฏิบัติของพระสุปฏิปันโน	
ว่า พระนิพพานธาตุเป็นอัตตาและไม่สูญ	๑๕
[๑] พระเดชพระพระคุณหลวงพ่อดปากน้ำ	
พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)	๑๕
[๒] พระอาจารย์มั่น ภูริทตฺตมหาเถร	๑๖
[๓] หลวงปู่ดี้อ อจลธมฺโม	๑๗
[๔] พระเดชพระคุณพระธรรมวิสุทธิมงคล	
(หลวงตาพระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน)	๑๘
[๕] หลวงปู่ชอบ ฐานสโม	๒๓
บทที่ ๓ เรื่องเคยมีมาแล้ว	๒๔
[๑] พระอรหันต์ตายแล้ว ไม่ขาดสูญ	๒๔
[๒] คนตาบอดชูคบเพลิง	๒๔
[๓] ปัญญาย่อมเกิดเพราะการประกอบ	
(โยนิโสมนสิการ กล่าวคือ การเจริญพระกัมมัฏฐาน)	๒๔
[๔] คติของผู้ดำหนิ - ดำบริภาษพระภิกษุ	
ผู้ทรงศีลทรงธรรม	๓๒

บทที่ ๔ นิพพานคืออะไร	๓๖
หลักการพิจารณาคุณลักษณะของพระนิพพาน	๓๙
พระนิพพาน ๓ นัย	๔๙

วิจารณ์

- [๑] พระนิพพานโดยความเป็นสภาวะ
     ผู้ทรงสภาวะ และที่สถิตอยู่ของพระนิพพานธาตุ . ๕๒
- [๒] พระนิพพานเป็นธรรมที่สามารถรู้-เห็นได้ .....

บทที่ ๕ อนัตตาคืออย่างไร	๕๔
หลักการพิจารณาธรรมที่เป็นอนัตตา	๕๙
อนัตตัมมสูตร พระสูตรว่าด้วยธรรมที่เป็นอนัตตา	๖๐

วิจารณ์

- [๑] ความหมายของ “อนัตตลักษณะ” .....
- [๒] ขอบเขตความหมายของคำว่า
     “สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา” .....
- ความหมายของคำว่า “อนัตตา” และ “อัตตา” .....

บทที่ ๖ อัตตาคืออย่างไร	๑๐๓
อัตตา ๒ อย่าง	๑๐๔
หลักการพิจารณาลักษณะของอัตตา (แท้) โดยปรมาตถ์	๑๐๖
[๑] อัตตาโลกุตตระ (อัตตาแท้) ต้องไม่เป็นไปเพื่ออาพาธ	๑๐๖
[๒] โลกุตตรธรรม ชื่อว่า เป็นอัตตา (แท้)	๑๐๗

- [๓] อตฺตลลอกุตฺตระ (อตฺตลลแก้) คีอธรรมโดยปรมมตฺถ . ๑๐๙
- [๔] อตฺตลลอกุตฺตธรรมทีมืออยู่ ณ ภายใ
เป็นที่พั่งและเป็นที่ไปใเบือองหน้า ๑๐๐
- [๕] พระนินพพาน คีอ อสังขตธรรม
มืออยู่จริงโดยปรมมตฺถ และเป็นอตฺตลล (แก้) ๑๑๔
- [๖] อตฺตลลแก้ อันเป็นธรรมทีมือโดยปรมมตฺถ
สูญหรือว่างจากอตฺตลลสมมติ ๑๑๕
- [๗] อริยสัง ๔ ว่างจากอตฺตลลสมมติ ๑๑๗

บทที่ ๗ บทวิจารณ์ ๑๒๔

- [๑] การพิจารณาพระนินพพานธาตุโดยปรมมตฺถว่า .....
เป็น “อตฺตลล หรืออนตฺตลล” โดยอาศัยหลักฐาน
ตามลำดับชั้น ๑๒๔
- [๒] หลักการเปรียบเทียบและให้ควมสำคัญ
ต่อหลักฐานใยุคหลัง ๑๒๗
- [๓] การพิจารณาโดยอาศัยหลักฐาน
ที่สำคัญสูงสุดตามลำดับชั้น ๑๒๘
- [๔] พระพุทธพจน์แก้ อตฺตลลโนมติไม้อาจคัดค้านได้ ๑๓๔
- [๕] การใช้ถ้อยคำเพือการสื่อควมหมาย ๑๓๙
- [๖] ต้องเข้าใจเรื่อง “สุมมตลล” ให้ถูก จึงไม้อมิโทษ ๑๔๓
- [๗] สักกายทิฏฐิมิโทษอยู่ แต่เบากว่า
ควมเห็นว่า “ไม้อมิ” หรือ “ขาดสูญ” ๑๗๒

- [๘] การละสักกายทิฏฐิ (ความเห็นว่าเป็นอัตตา)
 จบลงเพียงแค่ขั้น ๕ เท่านั้น ๑๗๓
- [๙] ผู้มีอัตตาเป็นที่พึ่งแล้วเห็นอนัตตาได้ชัดเจน
 ย่อมละโสกะและปริเทวะเสียได้ ๑๗๕
- สรุป ๑๗๗

- บทที่ ๘ การแทงตลอดสัจจะ ๔ ด้วยความเป็นอนัตตา..... ๑๘๕**
- [๑] อาการแทงตลอดสัจจะ ๔ เท่านั้น ที่เป็นอนัตตา ๑๘๕
- [๒] สภาพดับแห่งนิโรธ เป็นอนัตตา ๑๘๗

- บทที่ ๙ ธรรมกาย คือ กายที่สำเร็จด้วยธรรม
 ของพระตถาคตสัมมาสัมพุทธเจ้า
 พระปัจเจกพุทธเจ้า และของพระอรหันต์สาวก
 นั้นเองคือพระนิพพานธาตุ ฯลฯ..... ๒๐๓**
- [๑] สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า
 พระองค์เป็นธรรมกาย ๒๐๔
- [๒] สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า
 พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย มีธรรมกายมาก ๒๐๖
- [๓] พระอรหันต์แสดงตนเองว่า เป็นธรรมกาย ๒๐๖
- [๔] พระพุทธโฆษาจารย์ได้อรรถาธิบายว่า
 ธรรมกายคือพระตถาคต และโลกุตตรธรรม ๙ อย่าง
 เป็นพระวรกายของพระตถาคต ๒๐๗

- [๕] ผู้ใดเห็นธรรมกายด้วยญาณจักขุ ผู้นั้นเห็น
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า
และพระอรหันต์ ๒๐๘
- [๖] พระธรรมกายของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระอรหันต์ เป็นอัตตา ๒๑๐
ธรรมกายได้แก่อะไร ๒๑๐

บทที่ ๑๐ วิปัสสนาวิธี ถึงธรรมกาย และเข้ามรรคผล ๒๑๒

- [๑] ตัวอย่างวิปัสสนาวิธีแบบโบราณ ถึงธรรมกาย ๒๑๒
- [๒] ตัวอย่างวิธีเจริญสมถวิปัสสนา
แบบที่หลวงพ่อดปากน้ำสอนให้ปฏิบัติ
ถึงธรรมกายและพิจารณาอริยสัจเข้ามรรคผล ๒๑๕